

**Bertus
Bode**

Special Pasen 2026

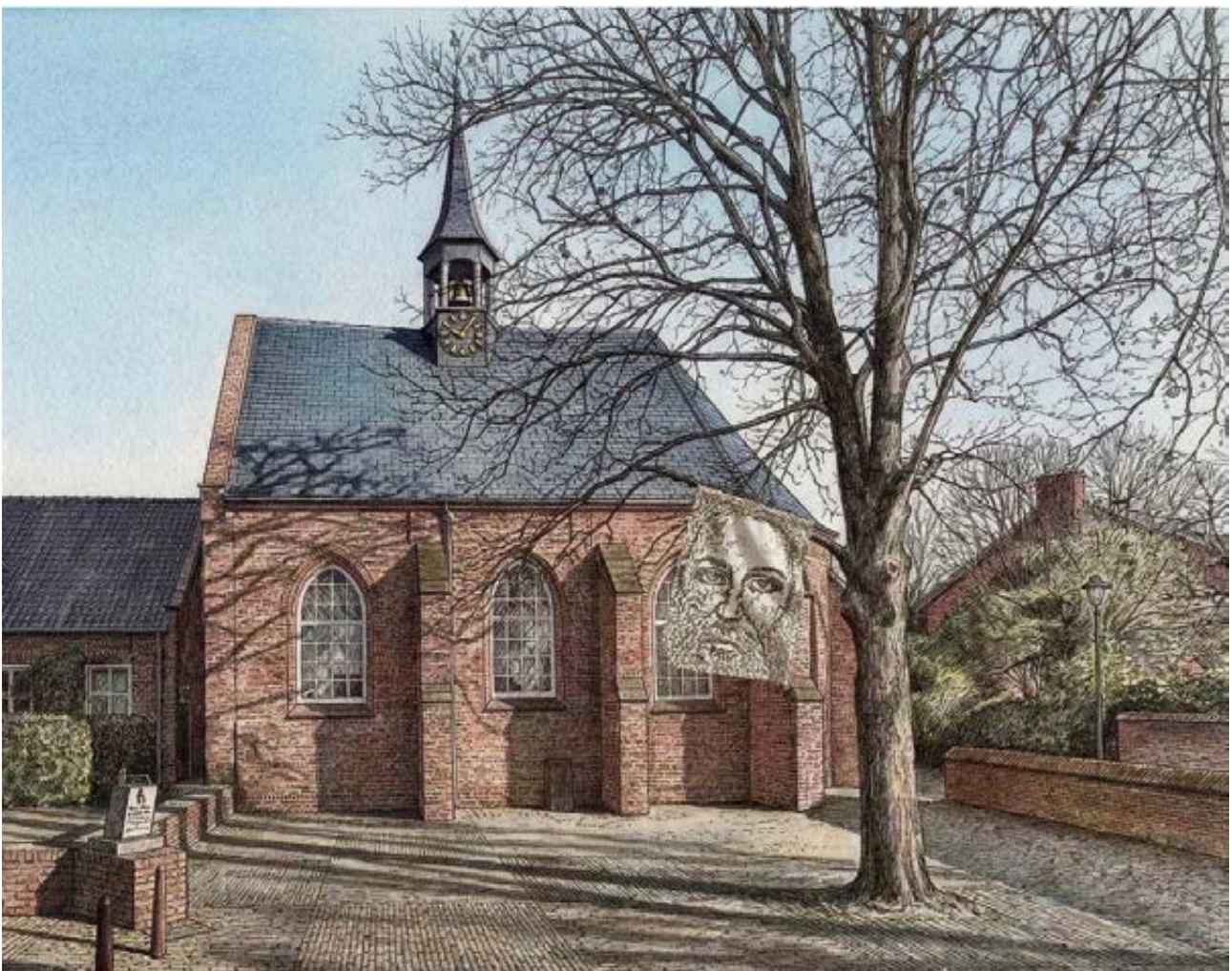

**Protestantse Kerk
Engelen**

Lijden | Troost | Hoop

Kunstexpo in De Oude Lambertus Engelen 29|3|'26 – 6|4|'26

NU TE ZIEN IN DE OUDE LAMBERTUS

Lijden | Troost | Hoop

Met trots en bewondering presenteren we u het resultaat van een bijzonder project vanuit 'De Oude Lambertus', het oudste monument van Engelen (1615).

Wat vorig jaar rond deze tijd door ds. Marloes Meijer geïnitieerd is als kunstproject met werktitel 'Lijden als inspiratiebron voor kunst', is inmiddels uitgegroeid tot een activiteit met 21 kunstenaars; professionals en liefhebbers, die elk vanuit hun eigen inspiratie en visie op lijden, zo mogelijk speciaal voor deze expositie een persoonlijk kunstwerk vervaardigd hebben voor in de Goede Week en Pasen van 2026.

Het project is tot stand gekomen door een nauwe samenwerking tussen 'De Vrienden Oude Lambertus' en de Protestantse Gemeente Engelen. Aangevangen met een informatieve bijeenkomst vanuit kunsthistorisch en religieus perspectief en geleidelijk aan, in onderlinge interactie tussen de diverse kunstenaars, uitgegroeid tot een inspirerend traject resulterend in werken die u vandaag kunt aanschouwen.

Naast schilderijen, textiele werken en beelden zijn er ook essays en korte voordrachten en is er een mooi handzaam uitgegeven gedenkboek. De meeste werken vindt u binnen, enkele worden ook buiten het monument getoond. Sommige met nadruk op hoop en troost, andere stilstaand bij aangrijpend leed, persoonlijk ervaren of wereldwijd tot ons komend.

De expositie vindt als gemeld plaats in de Goede Week en Pasen, waarin ook Goede Vrijdag en Pasen herdacht en gevierd zullen worden. Op Stille zaterdag, in 'the Night of Light', is er een verlichte route vanaf de Sint Lambertus Parochie naar De Oude Lambertus met woord, muziek, het ontbrande Paaslicht en ruimte voor het ontsteken van een eigen kaarsje, in beide kerken. Ten slotte is er een officiële publieksopening met voordrachten, gerelateerd aan het thema.

In deze catalogus, een speciale uitgave van kerkblad 'LambertusBode' van de Protestantse Gemeente in samenwerking met De Vrienden Oude Lambertus, ziet u een afbeelding van elk geëxposeerd kunstwerk, met daarbij een korte begeleidende tekst van de kunstenaar. Informatie vindt u ook via www.kerk-engelen.nl.

Wij wensen u een bijzondere ervaring in en rondom De Oude Lambertus. Van harte welkom!

*Engelen maart 2026,
Carina Harms, Kerkenraad
Han Wijns, Vrienden Oude Lambertus*

Voorstudie statie van Guido van de Griendt (detail)

WAT IS LIJDEN

*Een mens lijdt dikwijls 't meest
Door 't lijden dat hij vreest
Doch dat nooit op komt dagen.
Zo heeft hij meer te dragen
Dan God te dragen geeft.*

'De Schreeuw' Evard Munch

*Het leed dat is, drukt niet zo zwaar
Als vrees voor allerlei gevaar.
Doch komt het eens in huis,
Dan helpt God altijd weer
En geeft Hij kracht naar kruis.*

Eigenlijk valt het dus wel mee met dat lijden... al hoewel... als zelfs Jezus vraagt: 'Vader, Laat deze beker aan mij voorbij gaan', dan lijkt er toch wel iets meer aan de hand, toch?

Maar wat is lijden nou? Het Boeddhisme ziet 3 hoofdbronnen van lijden:

1. **Pijn:** lijden door fysiek leed en emotioneel verdriet
2. **Angst:** lijden door stress
3. **Eenzaamheid:** lijden door gebrek aan verbinding

Het lijden is moeilijk te dragen als wij het gevoel hebben het alléén te dragen. Verbinding is wezenlijk zoals bij eenzaamheid.

Schrik niet, met 'verbinding' zitten we direct in de theorie van netwerken. Netwerken zijn *het geheel* van knooppunten verbonden door verbindingen. De orde en de wanorde, zeker die van mensennetwerken, zijn direct een gevolg van de juiste keuzes van knooppunten en hun verbindingen. Goede netwerken hebben een mooie, opbouwende uitstraling, we noemen dat goede emergente eigenschappen, de fundamenten voor *Het Goede Leven*.

Twée vragen over 'lijden':

1. Gaat het om fysiek of psychisch lijden?
2. Over welke verbindingen hebben we het?

Ad 1 fysiek en psychisch lijden zijn met elkaar verbonden. Fysiek lijden doet iets met onze psychè en omgekeerd; lijden is dus psychosomatisch. Dat neemt niet weg dat we van lijden *beter* kunnen worden en 'groeien'. Lijden kan tot inspiratie leiden, zeker in de kunst.

Ad 2 Gaat het om verbinding met God of andere mensen, dieren, planten en dingen? Spinoza stelt: *Deus sive Natura*. Kort gezegd, God en de Natuur zijn één! Dus het gaat om de verbinding met God, maar ook om de verbinding met de mens als integraal onderdeel van de Natuur en alle elementen van die natuur. Daarmee is de tweede vraag ook opgelost.

De oplossing om ons lijden op te heffen, de Verlossing, ligt in het maken van de juiste verbindingen waarlangs dat wordt verstuurd of ontvangen wat de verbondenen ervaren als goed. Maar... verbinding kan ook lijden genereren. Dat ontstaat bij onjuiste verbindingen waarlangs dat wordt verstuurd of ontvangen wat de verbondenen als slecht ervaart. Verbindingen verdwijnen dan of worden zwakker, het geheel vervalt tot losse delen en dan is het geheel niet langer meer dan de som der delen. Het gaat er om ons netwerk, zeg onze *samenlevingstuin* goed te verzorgen; we bekwamen ons als 'Emergence Gardeners', tuiniers van ons Goede Leven. Mijn advies: Ga tuinieren! Verwijder schadelijke elementen en koester het goede.

Dit spoort volledig met de wijsheid van de econoom en Nobelprijswinnaar Joseph Stiglitz: '*Management of externalities touches the roots of our civilization*'. Veel lijden wordt veroorzaakt door schadelijke **externalities**, die kunnen vanuit onze omgeving komen, maar ook vanuit onszelf.

In een écht beschaafde samenleving wordt dus niet geleden ... haha een mooie stelling! En dit leidt tot de vraag: Wat is beschaving, ofwel Wat is Het Goede Leven en Was muß Ich tun?

Een link naar de filosoof Rüdiger Safranski is nu snel gelegd:

„Gewiss, das Individuum ist nichts ohne das Ganze zu dem es gehört. Aber es gilt auch das Umgekehrte: dieses Ganze gebe es gar nicht wenn es sie nicht in unsere Köpfe, in jedermanns Kopf, spiegelt. Die Welt wird bedeutungsreich oder öde sein, je nach dem ob das Individuum hell oder stumpf ist. Kosmische Civilization zu gestalten bleibt deshalb eine Aufgabe, die sich nur bewältigen lässt wenn darüber nicht die andere große Aufgabe versäumt wird: das Individuum, **sich selbst, zu gestalten.**“

Illustratie Vincent Huijbers

Weten we nu wat lijden is?

Mogelijk hebben we wat nieuwe facetten van het lijden in beeld gebracht en is er *food for thought*. De gedachte dat een groot mens Zijn Vader heeft gevraagd om de beker aan Hem voorbij te laten gaan, steunt ons eenvoudige zielen in moeilijke tijden en geeft ons hoop dat ons lijden weer nieuwe energie en licht brengt. Met name in tijden waarin existentieel lijden de kop opsteekt en wij ons onmachtig voelen in de onbalans van deel en geheel, hoofd en hart, wetenschap en spiritualiteit.

Als de kleine hobbit Frodo het Duistere aan kan, waarom wij dan niet op weg naar *Het Goede Leven*?

NHG Baken

www.wonderewereld.nl

LIJDEN EN HOOP

Voor de twee buitenste panelen heb ik gedurende een half jaar foto's geknipt uit het Brabants Dagblad. Deze hebben te maken met lijden.

Het middelste paneel geeft Jezus met twee discipelen weer, op de rug gezien (Hoop).

Herman de Bokx

TROOSTBOOM

Pentekening die verwijst naar de kruisiging van Jezus

De boomstam lijkt veel op een menselijke gedaante, de windselen om de boomstam verwijzen naar de lendendoek die Jezus droeg en ook naar de windselen waar Jezus in werd gewikkeld na zijn dood.

Deze windselen zijn met zachte en afgeronde vormen getekend, zonder scherpe hoeken. Dit in tegenstelling tot de bladeren van de boom waar scherpe doornen aan zitten. Deze doornen verwijzen naar de doornenkroon.

Het vogeltje in de boom, verwijst naar het verhaal van het vogeltje dat uit medelijden een scherpe doorn van de doornenkroon uit het gelaat van Jezus haalde, en daarbij een druppel bloed van Jezus op zijn borst kreeg en sindsdien een rood borstje had.

Ook de rode rozen verwijzen naar het bloed van Jezus, maar ook naar de liefde.

Er zijn veel tegenstellingen in de boom te zien, zwart en wit, scherpe en zachte vormen, wreedheid en mededogen.

Vandaar de titel, TROOSTBOOM.

Irene Damen

EENZAAMHEID EN HOOP

Op het schilderij zien we in de lucht mensen in hun luchtbellen, ze zijn alleen. Ze lijden aan én in eenzaamheid omdat ze hun onderlinge banden en die met de (schoonheid en wonder van de) natuur voor een groot deel zijn verloren.

Maar er is wel degelijk hoop. Allen verlangen om weg te breken, te ontsnappen uit hun luchtbellen, hun geïsoleerde fragmenten en gaan op zoek naar verbinding met de medemens en de natuur (Deus sive Natura). Dat maakt dat nieuwe gehelen ontstaan die meer zijn dan de som der delen, juist door de verbindingen er tussen.

Charlotte Baken-van den Biggelaar

GEDICHT

Als je in de waterwereld leeft en werkt,
wat kom je dan al niet tegen?
Wie uit zijn doppen kijkt,
wat ziet die niet om zich henen?
Wie altijd tegen de stroom inroeit, inzwemt,
omdat die altijd tegenzit,
hoe kom je daar doorhenen ?
Wie tegen de zilte zeewind in fietst,
in de sneeuw en in de regen,
en thuis weer lekker opwarmt, liggend
op het vloerkleed voor de kolenkachel,
is dat niet een zegen?
Wie graag boeken leest,
is dat niet een feest,
het verruimt mijn geest
mijn gedachten nemen zo maar een loopje
met mij,
en nemen mij mee henen.
Wat je ook doet,
doe het goed
en niet omdat het moet
van je moeder of je vader,
Nee, zeg
ga je eigen weg
geef vorm aan je eigen leven.

Weet wel,
af en toe kom je in de knel
die weg is vol valkuilen.
Dat doet pijn, het is om te huilen.
Wie je ook belagen,
geef NIMMER op, nooit versagen!
Wat is goed, wat is kwaad?
Wees niet bang, angst geeft je slechte raad.
Ga je onderuit,
lachen ze je uit?
Zo, ja zo is het leven.
Vallen en opstaan.
Lijden en uit je dak gaan.
Dat is LEVEN dat is levensKUNST
KUNST geeft je vrijheid.
KUNST heeft me in mijn eigen leven meer
dan eens bevrijd, zeker in de LIJDENSTIJD
Mijn levensweg vormt voor mij een
onuitputtelijke bron
van zich steeds vernieuwende houvasten
diepe dalen, hoge bergen,
verdwalen, dromen
vergezichten, dwaallichten
voor het lijf en voor de geest.

Ricus Geuze

DE PIËTA

Het ultieme beeld van Lijden is voor mij de Piëta!

Niet voor niets meerdere malen indrukwekkend weergegeven!

De Piëta van Michelangelo is voor mij het uitgangspunt van mijn beeld.

De moeder die heeft moeten toe zien hoe haar zoon gemarteld en gekruisigd wordt...

Dit beeld staat symbool voor het lijden in de wereld...

Ietje van de Griendt

LIJDEN DOOR LEIDEN

Het kruisbeeld staat symbool voor het nodeloos lijden van mensen, die onderworpen zijn aan de wreedheid van dictatoriale leiders.

De wonden op het lichaam zijn daar het tastbare bewijs van. De twee uitgestrekte armen bewegen als het ware naar elkaar toe om uitdrukking te geven aan gevoelens van compassie en liefde waarmee de medemenselijkheid wordt gesymboliseerd.

De zonnestralen en kleurrijke bloemen brengen de hoop op verlossing en vrede tot uitdrukking.

De zaadjes in V-vorm verzinnebeelden de wens dat het zaad van het goede in ieder mens zal mogen ontkiemen.

Doortje Groteclaes

STIL

Wat in 2013 begint als een abstract stuk serpentijn, heeft inmiddels vorm en lading gekregen. Nu, in 'de Stille Week' van 2026, ligt er na al het lawaai van hakken, boren en *kloppen*, raspen en polijsten, een stille steen. Een gedenksteen.

Voor alle kinderen die stil geboren worden.

Voor alle moeders en vaders die hen niet langer kunnen omarmen en koesteren, maar hen, loslatend, levenslang met zich mee zullen dragen.

Kom bij me liggen

Ik sla m'n lijf om je heen

Je hebt 't koud gehad...

En het is zo stil in mij

Ik heb nergens woorden voor

Het is zo stil in mij

En de wereld draait maar door

Het is zo stil in mij

Ik heb nergens woorden voor

Het is zo stil

in mij

(Uit/naar liedtekst 'Stil In Mij', Van Dik Hout, 1994)

(Beeld tot stand gekomen met dank aan beeldhouwer Kees Verwey)

Carina Harms

HERE I COME

Ik kom niet van ver
Ik ben hier, naast je
Ik daal neer, ik stijg op
Geen hemel, geen aarde, geen grens
Mijn vleugels dragen geen geloof
Alleen de liefde die alles omarmt
In mens, in dier, in alles wat leeft

Mijn blik is van iedereen
Een stille vraag, een eindeloos antwoord
Ik kom niet om te oordelen
Maar om te herinneren:
Jij bent licht, jij bent thuis
Waar ook ter wereld je bent

Tekst: MVH/MAI
Marianne van Heeswijk

DE HOORN VAN OVERVLOED

In mijn kunstwerk onderzoek ik de gedachte dat lijden hoort bij ons mens-zijn. Het kan ons uit elkaar drijven, maar ook met elkaar verbinden.

Normaal staat een Hoorn van Overvloed voor rijkdom en groei. Ik heb dit symbool bewust gekozen, maar ik geef er een andere betekenis aan. Ik heb dit symbool gebruikt om te laten zien dat overvloed niet alleen gaat over materiële rijkdom, maar ook over alles wat wij als mensen voelen en meemaken - ook onze pijn en strijd en innerlijke conflicten.

Voor dit werkstuk heb ik verschillende materialen gebruikt: steen, leer, hout en zink. Ik heb veel leer gebruikt (van een oude bank) daar leer staat voor kwetsbaarheid, voor de huid die beschermt, maar die ook beschadigd kan worden, net als wij mensen.

De kleuren zwart en wit heb ik gebruikt om het zwart-wit denken van de mensheid (polarisatie) te verbeelden. Ik zie hoe snel mensen oordelen en denken in tegenstellingen: goed of fout, juist of onjuist. Door oordelen en meningen ontstaat verdeeldheid.

Daarnaast heb ik veel warme, aardse bruintinten gebruikt die staan voor harmonie, rust en verbinding. Ze verwijzen naar de aarde en onze gezamenlijke oorsprong.

Ik hoop dat mijn Hoorn van Overvloed laat zien dat lijden niet alleen iets negatiefs is, maar ook kan leiden tot begrip, groei en verbondenheid.

Mirjam Hopman

LIJDEN EN BEVRIJDEN

Dit is de titel van mijn nieuwe boek

Ik stelde het samen voor het project 'Lijden als inspiratiebron voor kunst' van de Protestantse Gemeente Engelen.

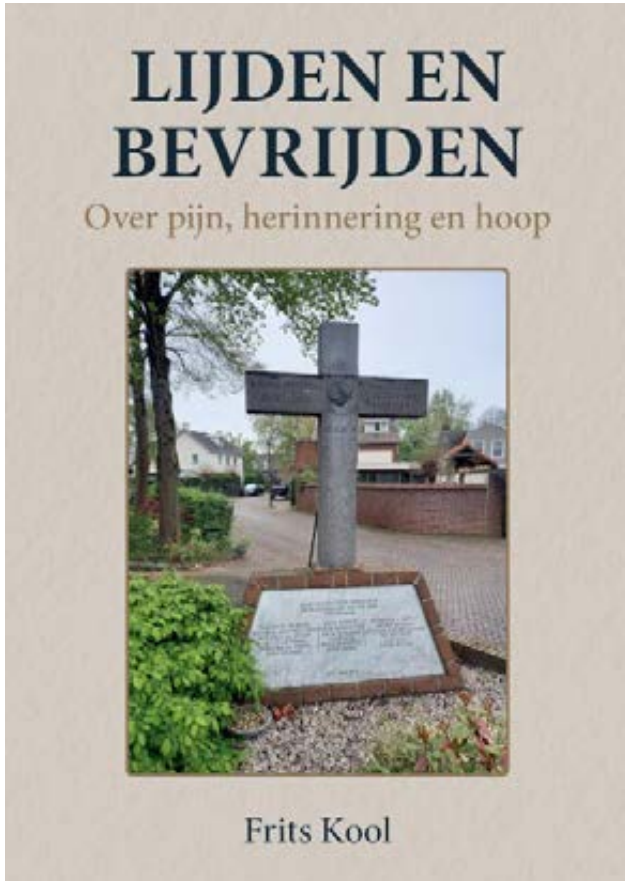
De combinatie 'lijden en bevrijden' roept spanning op. Lijden is geen romantisch gegeven, maar werkelijkheid van pijn, verlies en ontwrichting. Toch kan het, wanneer het niet wordt ontkend of weggedrukt, ons losmaken uit vanzelfsprekendheden en dwingen tot aandacht en bezinning. In de christelijke traditie krijgt die spanning gestalte in het lijden van Jezus: zonder Goede Vrijdag geen Pasen. Bevrijding ontstaat niet door het lijden te ontlopen, maar door erdoorheen te gaan.

Mijn boek zoekt geen verklaringen, maar verbeeldingen. Het verkent vijftien beelden en monumenten rond 's-Hertogenbosch die menselijk lijden en hoop tastbaar maken in steen en brons. Ik ontdekte hoe gemakkelijk zulke monumenten onzichtbaar worden door gewenning en achteloosheid. Ze lijden als het ware aan onze onverschilligheid. Door hun verhalen opnieuw te vertellen, wil dit boek ze aan de vergetelheid onttrekken. Het nodigt uit tot kijken, stilstaan en betrokken raken, opdat herinnering, mededogen en hoop ruimte krijgen in het alledaagse landschap. Loop op fiets er eens naar toe.

Zolang de voorraad strekt is er voor iedere bezoeker aan de expositie in en om de Oude Lambertus kosteloos een exemplaar van het boek beschikbaar.

Voor meer informatie: www.fritskool-boeken.nl

Frits Kool

LEED KOMT NOOIT ALLEEN

Er valt veel te zeggen over het thema van deze expositie

Beelden zeggen echter vaak meer. Een hart kwam als eerste bij mij omhoog. Een hart dat lijdt kennen we immers allemaal. Wel een cliché, sprak het onverbiddelijke stemmetje binnenin meteen, dat is al zó vaak gebruikt! In mijn worsteling om tot een ontwerp te komen heb ik iets te lang geluisterd naar dat stemmetje. Van alles bedacht ik, maar tevergeefs. Tot onze zoon zei: maar wat wil je nou eigenlijk zelf? Een hart, antwoordde ik. Nou dan, zei hij. Tja, luisteren naar je eigen hart, soms zo eenvoudig nog niet. Maar als je luistert weet je: het klopt.

Ik ben dus relatief laat begonnen aan mijn steen. En beeldhouwen is een intensief werk kan ik je zeggen. Een gehavend hart, dat stond vast, maar het moest méér zijn. Lijden komt in mijn ervaring namelijk nooit alleen.

De handen die ik oorspronkelijk om het hart heen wilde vouwen, waren lastig uitvoerbaar. Andere ideeën haalden het niet. Tot mijn oog weer eens op de grafzuiltjes van mijn opa en oma viel, jaren geleden door mij opgehaald in Zeeuws-Vlaanderen toen hun graf werd geruimd. (De grootste zuil met slechts één alleszeggend woord erop, PAX, kon ik helaas niet meenemen.) Ik heb opa en oma nooit gekend. Twee liefdevolle, integere mensen, vrij jong gestorven, vlak na elkaar, waarna het grote gezin zonder ouders verder moest. Een kundig beeldhouwer heeft destijds een door mij altijd bewonderd bloemmotief in de zuiltjes gehakt. Opeens wist ik, dát wil ik rond het hart: een bloemenguirlande met dát motief. Een gehavend hart, omringd, getroost en verbonden dwars door generaties heen. Bloemen, door de eeuwen heen symbool voor liefde, rouw, hoop. Als teken van medeleven, als hart onder de riem.

Beeld in wording

De handen die ik oorspronkelijk om het hart heen wilde vouwen, waren lastig uitvoerbaar. Andere ideeën haalden het niet. Tot mijn oog weer eens op de grafzuiltjes van mijn opa en oma viel, jaren geleden door mij opgehaald in Zeeuws-Vlaanderen toen hun graf werd geruimd. (De grootste zuil met slechts één alleszeggend woord erop, PAX, kon ik helaas niet meenemen.) Ik heb opa en oma nooit gekend. Twee liefdevolle, integere mensen, vrij jong gestorven, vlak na elkaar, waarna het grote gezin zonder ouders verder moest. Een kundig beeldhouwer heeft destijds een door mij altijd bewonderd bloemmotief in de zuiltjes gehakt. Opeens wist ik, dát wil ik rond het hart: een bloemenguirlande met dát motief. Een gehavend hart, omringd, getroost en verbonden dwars door generaties heen. Bloemen, door de eeuwen heen symbool voor liefde, rouw, hoop. Als teken van medeleven, als hart onder de riem.

Riet Mangnus

LOS DESASTRES DE LA GUERRA

Naar analogie van het werk van de Spaanse meester Goya

Ik heb een van oorsprong menselijk lichaam geschilderd, naakt, gedecomposeerd. Het ligt achteloos tussen brokstukken van een verwoest landschap.

Op de achtergrond linksboven, zijn vagelijk twee figuren aanwezig.

Ik erken hier de machteloosheid t.o.v. de kant van mijn eigen gewelddadige natuur.

Peter van Oorschot

ACHTER DE SPIEGEL

Naar aanleiding van het boek: 'Aldus sprak Zarathustra' geschreven door Nietzsche

Je spiegelbeeld is waarneembaar, maar wat achter de spiegel gebeurt niet. Hoe diep moet je gaan om te begrijpen wat zich hier afspeelt?

Wat zijn de risico's van deze denkende zoektocht?

Waar leiden giftige adder gedachten heen?

Hoever gaat het aan de loop met je, zodat je er geen vat meer op hebt?

Zo kan denken lijden zijn.

Annelies van Rijn

BOOTVLUCHTELIINGEN

Mijn bijdrage voor de tentoonstelling *Lijden als inspiratiebron voor Kunst is een aquarel van het formaat 73,5 x 113 cm*

Ik heb hem gesigneerd op 2 maart 2024 maar heb er een aantal weken daarvoor tussen de 25 en 30 uur aan gewerkt. Het is er één uit een veel grotere serie van ongeveer 20 stuks van dat formaat. Op deze aquarel zijn van dichtbij zestien bootvluchtelingen te zien op het water van wellicht de zee.

Al vele jaren verzamel ik foto's uit De Volkskrant die mij raken en een klein aantal heb ik op groot formaat geschilderd, meestal met aquarelverf op papier, en van andere zijn potloodtekeningen gemaakt.

Het zijn meestal aangrijpende gebeurtenissen en dramatische omstandigheden uit onze eigen tijd die het lijden van mensen van over de hele wereld kunnen bevatten. Ze hebben daardoor vaak met oorlog, moorden, vluchten maar ook het protesteren daartegen te maken.

Waarom maak ik ze? In de eerste plaats wil ik langere tijd bij een tafereel stilstaan door het opnieuw weer te geven, waarbij ik ook weinig afwijk van de foto uit de krant. Daarbij gaat het mij vooral om het beeld en niet om de exacte plaats of het tijdstip of de namen van de mensen die zijn afgebeeld.

Een krant lees je en je kijkt naar de foto's maar hoelang eigenlijk en dringt het beeld wel wezenlijk door. Intussen is de volgende pagina al weer omgeslagen en even later kan de krant met zijn foto's al bij het oud papier liggen. Het er langer bij stilstaan komt er onder meer op neer dat ik elke vierkante cm. van het totale tafereel intensief heb waargenomen om het te schilderen.

Naast nog wel een aantal andere overwegingen zie ik het opok als een 'eerbetoon' aan de mensen die zijn afgebeeld en aan de fotograaf die werkelijk lijfelijk op de plaats van de gebeurtenis moet zijn geweest.

Christ School

TIJD VAN BINNEN

Dit werk is ontstaan vanuit mijn persoonlijke ervaring met periodes van lijden - momenten waarin ik mij terugtrek en naar binnen keer. In zulke fases voelt het alsof ik mij omhul met lagen: bescherming en verstillings tegelijk.

De stof, bevestigd op hout en beschilderd met acryl, vormt geen concreet lichaam maar een aanwezigheid. Een vorm die zowel verhult als toont. De plooien dragen sporen van beweging, van zwaarte en van tijd. Ze symboliseren hoe ervaringen zich opstapelen, hoe pijn zich kan nestelen in het lichaam en in het zwijgen.

Toch is dit werk geen beeld van wanhoop. Voor mij gaat het over overleven, over het tijdelijk naar binnen keren om daar iets essentieels te bewaren. Door tijd van binnen ontvouwt zich een dieper weten, rijping en kracht. Mijn eigen beelden, ontstaan uit het onderbewuste, geven mij een waardevolle betekenis tot groei.

De zachte blauwe achtergrond opent een ruimte van adem en hoop. Het kleine gele accent is voor mij een kern van leven — kwetsbaar, maar onuitwisbaar aanwezig.

In het verhulde schuilt kracht. In de stilte ontstaat betekenis. Dit werk markeert geen einde, maar een tussenruimte — een tijd van binnen.

Marieke School

VERONICA TROOST JEZUS

Het moet in het jaar 33 zijn geweest, ergens in het Midden-Oosten

Er was iemand opgepakt.

Een jongeman met revolutionaire ideeën, die een bedreiging vormde voor de bestaande orde. Hij zou over magische krachten beschikken, zeg maar wonderen verrichten.

Volgens gebruik werd na een schijnproces en martelingen de man ter dood veroordeeld. Het op sensatie beluste volk volgde de man, die spottend "de koning der Joden" werd genoemd. Het werd een ware lijdensweg.

"Niet om aan te zien", verklaarde later een vrouw, die zich Veronica noemde. Ze drong zich tussen de menigte door en troostte de jongeman. Met een doek depte ze zijn gezicht. "Dank je", zei de jongeman, "het is een ware troost voor mij".

Na het hele gedoe met die terechtstelling wilde Veronica de doek schoonwassen. Toen ze hem ophing aan de waslijn, was de verbazing te lezen op haar gezicht.

Op de doek verscheen het gezicht van Jezus.

Waar dit toe leidde, weten we heden ten dage.

Het is de kracht van beeldvorming avant la lettre.

Stephan van den Thillart

ALS LIJDEN EEN LUST IS

Melancholie het verlangen naar ontroostbaarheid. Mijn verbeelden is een en al worstelen. Mijn verbeelding is lijden, zo je wilt. Maar het plezier van het maken weegt beslist op tegen de pijn van de ervaring tijdens het proces. Ik vertel beeldverhalen uit onvoltooid verleden tijd, worstelend tussen wil en worsteling, tussen stof en vorm, tussen figuratie en abstractie. Ik weerspiegel een tussenwereld, verhalen in herinneringsbeelden en omgekeerd, scheur en plak zijdepapier over getekende lijnen, haal de witkwasst eroverheen en schrijf houtskolen letters in nog natte verf. Liefst flarden uit gedichten van Paul Celan bijvoorbeeld: Dein goldenes Haar, Margarete, dein aschenes Haar, Shulamith...

Het zijn verhalen als inktvlekken, krijgen door mezelf en soms ook door de kijker steeds wisselend betekenis.

Ik ben als Duitse emigrante onderweg naar verzoening van schaduwen uit het verleden, naar verzoening van licht en donker in houtskolen vegen en gedachtengewicht. Ik ontdek nu na veel geleefd leven, dat de omweg in het landschap van herinneringen geen omweg was. Ik ontdek nu pas de betekenis van kleur in haar breekbare schoonheid. Mijn thema is thuiskomen in een tussenwereld onderweg met gemengde technieken en perspectieven. Het zal niet uitgeput raken zolang het leven mag duren en zolang kleine wonderen zo maar ineens kunnen gebeuren en ik dan beseft, dat deze kromming van een lijn of deze toets verf gewoon goed is. Zolang tijdens het maken het verlangen voelbaar aanwezig is zoals met de hoop: Het verlangen vervult zich nooit, want dan zou het ophouden, verlangen te zijn. Je doet het gewoon. Misschien is de echte hoop zelfs de afwezigheid van hoop. In dit bijzondere licht in het protestants kerkje leerde ik kijken en geloven in zoiets goddelijks als het raadsel van hoop. Het leerde me wachten, angstig twijfelen, vertrouwen te hebben in wat ik maak en de moed om het gewoon te laten zien.

Bettine Uhe

HET AVONDMAAL

Voor mij staat het symbool voor gemeenschap, samenzijn en vieren

In dit geval ons gezin met vader, moeder, vier zussen en drie broers. Ondanks dat het aan de vooravond is van een leven met lijden, is het ook de setting van waaruit ieder zijn leven vorm geeft. In dat leven is er ook altijd een lichtbron die een leidraad en inspiratie is voor het leven. Die lichtbron heeft voor eenieder een eigen invulling en krijgt betekenis gedurende het leven .

Lijden is onvermijdelijk en het liefdevol samen zijn, onder de inspiratie van het licht, biedt mogelijkheden om het leven te vieren.

Zoals lijden inspiratiebron voor kunst kan zijn, kan kunst en creatie, een inspiratiebron voor het leven zijn.

Het (ge)schilder(ij) is voor mij een werkwoord en vanuit dat werken ontstaat een verbeelding, als een weergave van een voortdurende zoektocht.

Han Wijns

VOOR ONS ALLEN

Zowel mijn man als mijn beide dochters hebben Zuid-Amerikaanse roots

Toen de derde generatie zich aandiende, hoopten wij allen dat het voor haar/hem 'makkelijker' zou worden. Dit was voor mij aanleiding om met een eigen serie Spectrum schilderijen, naar voorbeeld van de Amerikaanse schilder Ellsworth Kelly, te beginnen.

In de jaren vijftig startte Ellsworth Kelly met zijn serie 'Spectrum' schilderijen. In totaal heeft hij er, in de periode van 1953 t/m 2014, acht gemaakt. Hij kende aan de kleuren geen betekenis toe, maar rangschikte op gevoel en onderlinge werking. In mijn versie hebben de kleuren wel een betekenis. Het zijn de kleuren van de progressievlag en zij staan voor diversiteit en inclusie.

Voor deze expositie heb ik gekozen om in die kleuren het symbool voor lijden, Christus met doornenkroon aan het kruis, in filetsteek te haken. Het vintage patroon heb ik op Pinterest gevonden. Door de keuze voor dikker garen, het kleurgebruik en de versteviging hebben de kruizen een eigentijdse uitstraling gekregen.

Mede gezien de recentelijke ontwikkelingen over ons slavernijverleden, de erkenning ervan en de gemaakte excuses, blijf ik hoop houden voor de volgende generaties. Dat je er mag zijn, dat je gezien wordt, dat je mag zijn wie je wilt zijn en dat je zeker niet onder doet voor een ander. Kortom, er is genoeg geleden.

Joke Witjes

DE KUNSTENAARS

*Nico Baken
pag. 3*

*Herman de Bokx
pag. 4*

*Irene Damen
pag. 5*

*Charlotte Baken-
van den Biggelaar
pag. 6*

*Ricus Geuze
pag. 6*

*Ietje van de Griendt
pag. 7*

*Doortje Groteclaes
pag. 8*

*Carina Harms
pag. 9*

*Marianne van Heeswijk
pag. 10*

*Mirjam Hopman
pag. 11*

*Frits Kool
pag. 12*

*Riet Mangnus
pag. 13*

*Peter van Oorschot
pag. 14*

*Annelies van Rijn
pag. 15*

*Christ School
pag. 16*

*Marieke School
pag. 17*

*Stephan van den Thillart
pag. 18*

*Bettine Uhe
pag. 19*

Han Wijns
pag. 20

Joke Witjes
pag. 21

Wim Roelsma
pag. 24

FOTOGRAFIE

Oorspronkelijk zou ik zelf ook deelnemen aan de expositie, maar ik besloot uiteindelijk ervan af te zien. Toen bedacht ik hoe mooi het zou zijn om voor de catalogus de kunstobjecten en hun makers op de gevoelige plaat te zetten. En zo geschiedde. Lijden als inspiratiebron in de kunst... soms is kunst maken ook lijden. Voor mij was het de juiste locatie zoeken, de juiste invalshoek, belichting, pose enz. Lijden was het echter zeker niet, het was een eer dit te mogen doen. Wat een creativiteit, gedrevenheid en enthousiasme ontmoette ik. Prachtig initiatief, we mogen trots zijn op het resultaat!

Wim Roelsma

Colofon

Deze speciale 'LamBertusBode' is een uitgave van de Protestantse Gemeente Engelen en de Vrienden Oude Lambertus

Met dank aan:

Ds. Marloes Meijer (v.h. predikant Engelen)	(initiatief en voorbereiding)
Carina Harms en Han Wijns	(kunstcommissie)
Stichting Leye Fonds	(subsidie)
Peter Polling	(redactie en opmaak)

En natuurlijk aan alle kunstenaars en vele anderen!

Deze catalogus wordt u gratis aangeboden, maar is niet kosteloos...
De kosten zijn ongeveer € 5,00 per uitgave.

Uw bijdrage is van harte welkom op
IBAN NL 73 RABO 0121 9151 31
t.n.v. Protestantse Gemeente Engelen
o.v.v. Catalogus Expo 2026,
of scan de QR-code hiernaast.

© 2026 Protestantse Gemeente Engelen